Ч. 13 (12.962). Львів, четвер 21. січня 1932. Poсztowa opłata zaplacono ryczałtem. Рік LIII.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

Редакція і Адміністрація: Львів, Ринок ч. 10, II. пов.
Конто почт. щадн. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло", Львів.
Головний Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем.
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ:
Місячно 5·00 зол.
Чвертьрічно 14·00 „
Піврічно 26·00 „
Річно 48·00 „
ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці 1 долар. Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр. Італії 7·50 зол., Німеччині 7·50 зол., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей. Болгарії 7·50 зол., Австрії 7·50 зол.— Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 29-41.
„ Друкарні: 29-26.
В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 25 сот.

„З великої хмари малий дощ!.."

ВІДПОВІДЬ НА ЗАЯВУ МІНІСТРА ПЕРАЦЬКОГО.

Промова д-ра Степана Барана, виголошена на бюджетовій комісії сойму дня 16. січня 1932 р., в дискусії над бюджетом міністерства внутрішніх справ, після заяви мін. Перацького в українській справі.

ТАК, ЯК В ЛІЗІ НАЦІЙ....

Пан міністр внутрішніх справ у своїй нинішній промові присвятив окремий уступ національним справам. Ствердив він там на самому вступі, що уряд бажає створити раціональні підстави гармонійного співжиття всіх громадян держави, опертого на рівности обовязків і прав. Підчеркнув він також, що у деяких меншин, чи навіть груп, виявилася тенденція витягнути з факту етнічної відрубности внесок про права до окремих привілеїв. Таке становище — сказав він — є фальшиве, бо веде воно до поділу громадян на дві кляси, а новочасна держава не може толерувати здійснювання подібних теорій.

Багато шуму і галасу у польській пресі в останній час зробила вістка, що уряд носиться з наміром зміни курсу в справах національних меншин, зокрема в українській справі. Забрали голос провідники польської народової демократії пп. проф. Гломбінський, проф. Станіслав Грабський, член консервативної партії б. воєвода п. Дунін Борковський, б. соціялістичний посол п. Гавснер і ще дехто, кожний з них висвітлюючи на свій лад польсько-українську проблему. З заповіджуваної великої хмари впав нині маленький дощик у промові п. міністра.

Пан міністр склав сьогодні іменем уряду заяву, яка ближче означує його минувшу і будучу політику в українській справі. Стверджуємо, що ця заява стоїть у повній згоді з відповідю польського уряду Лізі Націй на жалобу українських послів і сенаторів у трагічній справі т. зв. „пацифікації" Східної Галичини в осені 1930 р. Однак ця заява п. міністра внутрішніх справ вимагає фактичного спростування деяких тверджень чи фактів і належного освітлення з нашої сторони. Заки прийду до подробиць, порушу деякі справи, звязані з діяльністю ресорту міністерства внутрішніх справ і підчинених йому органів.

СТАНОВИЩЕ ТЕ САМЕ — ІНШІ МЕТОДИ.

Почну від болючої справи „пацифікації". Стверджую, що в суті річи становище органів уряду до проявів українського національного життя у всіх його ділянках **до нині не змінилося.** Змінилися тільки методи поведінки. Нема тих драстичних засобів, що їх стосували в осені 1930 р., але дух остав той самий що давніше, дух далекий не то від якоїнебудь прихильности, але навіть від звичайної обективности. Наслідком того всього є **брак психольоґічного підложа до якогонебудь співжиття,** бо дальше переслідування українських леґальних організацій і поодиноких українських громадян не може творити чейже придатного ґрунту до того, про що згадував нині п. міністр. Наш внесок в справі пацифікації, яка оставить назавжди чорну сторінку в історії сучасної доби відродженої польської держави, соймова більшість відкинула. Стверджую з цього місця, що не було причини до стосування колективної відповідальности цілого українського громадянства у Східній Галичині за акти саботажів. З підпольною роботою Української Військової Організації, з актами терору українське громадянство Східної Галичини, зорганізоване у трьох політичних партіях — Укр. Нац. Дем. Обєднання, Укр. Соц. Рад. Партії і Укр. Соціял-Дем. Партії, не мало і не має нічого спільного, як і не мали та не мають з тим нічого спільного українські товариства й організації, що працюють леґально. Це подано свого часу до публичного відома спільною заявою всіх трьох вище згаданих партій — але без успіху, бо започаткованої пацифікаційної акції не припинено, хоч був час і нагода це зробити. Ми відділилися як найвиразніше від терористичних елементів, зробила це тоді й українська преса у Львові — і знову безуспішно. У відповідь застосовано супроти нас колективну відповідальність, якої не знає ніякий новочасний карний закон. Очевидно, не мали ми і не маємо нічого проти того, щоби потягнути до відповідальности того, хто порушить закон, але кара мусить бути вимірена індивідуально тільки проти того, хто допустився нарушення закону. Та було якраз інакше. Ми потерпіли великі втрати. Розвязано сотки українських товариств, знищено майно українських установ і поодиноких українських громадян, що потерпіли рівнож на здоровлю. **За те все не одержали ми ніякої сатисфакції.** Тих, що вели цю акцію, не покарано. Навпаки, неодин з них одержав відзначення у формі авансу. Нема мови про матеріяльне відшкодовання.

ЧИ КАРАЮТЬ ВИНУВАТЦІВ „ПАЦИФІКАЦІЙНИХ" ЗЛОВЖИВАНЬ?

Факти були подані у нашому внеску. П. міністр згадав, що уряд карає кожного з поліційних функціонарів, що провинився. Воно так не все є. Для приміру подам факт, побиття в 1930 р. більше як сотні українських громадян з громади Криве, пов. Бережани, поліційними функціонарями. Імена їх відомі, але досі їх не покарано. Другий характеристичний факт. В громаді Прошова, пов. Тернопіль, в 1930 р. в часі пацифікації місцевий постерунковий Корицький побив декого з місцевих громадян, за що городський суд в Микулинцях засудив його правосильним присудом на кару 14 дневного арешту зі заміною на гривну за переступство ушкодження тіла з § 411 обовязуючого в Галичині австр. карного закону. Той самий постерунковий є дальше на тім самім постерунку!

Роблено спроби одержати через суд відшкодування чи зворот контрибуції. Ніякий закон в Польщі не накладає на громадян польської держави обовязку оплати контрибуції в користь польської поліції чи польського війська. Однак це було в 1930 р. Для приміру подам громаду Скорики, пов. Збараж. Один з членів цієї громади, Фабіян, запізвав до городського суду в Новім Селі місцевого громадського комісаря Францішка Посильонжного за зворот 10 зол., які стягнули від нього титулом контрибуції, яку наложив староста в Збаражі Качковський у висоті 346 зол. на громаду Скорики в користь „пацифікаційного" відділу державної поліції. Суд віддалив позовника, кажучи в мотивації присуду, що суму 10 зол. дав він „добровільно", хоч і зі страху.

ПОЛІЦІЯ Й АДМІНІСТРАЦІЯ.

Про поліцію і адміністрацію говорила тут нині багато польська опозиція, говорив і речник УСРП пос. Матчак, наводячи численні факти яскравих зловживань. **Тут поправи на ліпше нема ніякої,** особливо у відношенні до українського населення і українських товариств і установ. Робиться дальше перепони українській кооперації, зокрема на українських землях поза Галичиною, чого доказом хочби факт закриття в останніх часах 34 кооператив в одному тільки повіті Дубно на Волині і факт мальтретування кооперативних ревізорів, про що вже згадав пос. Матчак. Іде дальше в сотки розвязування ріжних українських товариств. Від органів влади та зокрема від поліції жадаємо лише одного — **пошанування закону,** а коли цього нема, не можна говорити про поправу відносин.

З української сторони роблено заходи задля оснування Українського Товариства Приятелів Ліги Націй. Зголошено статути цього товариства у воєвідській управі у Львові, які підписали найчільніші українські громадяни та українські посли і сенатори. Цих статутів не принято до відома, а у відмовному письмі воєвідської управи у Львові з 3. грудня 1931 р. сказано, що нема потреби оснувати друге українське товариство, бо аналоґічне істнує вже в Луцьку з діяльністю на цілу Польщу. Сказано там також, що причиною відмови є лист посла Луцького до генерального секретаря Унії Товариств Приятелів Ліги Націй в Женеві в цій справі. Відмовляють масово ще і тепер приняти до відома статути ріжних україн. товариств з тої причини, що члени основателі не дають буцім-то гарантії, що зголошене товариство не буде вести протидержавної акції.

ВІДНОШЕННЯ ДО РЕПАТРІЯНТІВ. — КОНСКРИПЦІЯ.

Згадаю також ще про один знаменний факт. До Східної Галичини вернуло з Америки чимало українців, що натуралізувалися в Америці. Приїхали з долярами, купили господарства, — чи придбали варстати праці за тяжко в Америці випрацьовані гроші. Не один з них по повороті до краю до рідної місцевости, де колись мав право приналежности, оженився і розгосподарився. З правила є це люди льояльні, далекі від всякої революційности — як люди розмірно заможні. Стараються тепер за право приналежности, чого **відмовляють** їм воєвідські уряди. Вони часто є в критичному положенні, бо американське громадянство стратили, не вертаючи в означеному часі до Америки, а польського не можуть дістати. Грозить їм, їх жінкам і дітям, що ніколи Америки не бачили, виселення, а їм самим ліквідація за безцін їхніх варстатів праці. З громадянами поляками чи жидами в подібних випадках поступають інакше.

Остання конскрипція дала нагоду до нових масових зловживань. Подібно, як в 1921 — **фабриковано і тепер масово з українців поляків.** Про подробиці не буду говорити, бо вони **сотками** наведені в українській пресі. Тому вислід національної статистики з 1931 р. не багато мабуть буде ріжнитися від такої статистики з 1921 р., у правдивість якої не вірять і самі поляки, знаючи, як її роблено.

Тепер переходжу до конкретних справ, що їх порушив нині в українській справі п. міністр Перацький.

КООПЕРАЦІЯ, „ПРОСВІТА" й ШКІЛЬНИЦТВО

Щодо української кооперації стверджую, що не слідно зовсім прихильного відношення до неї урядових чинників. Як сказано вище, роблять їй дальше ріжнородні перешкоди, а коли вона всетаки дальше розвивається, то це діється тільки завдяки великій життєздатності і небувалій витревалості українського народу. **Українська кооперація є аполітичною.** Вона має повне право домагатися рівномірного кредитування в державних банках, з котрих завдяки відомій політиці майже не користає. Розподіл кредиту повинен йти одиноко правильним шляхом, себто через кредитову централю українських кооператив — Центробанк у Львові.

Українську хліборобську кооперацію виключено також від експорту безрог, бо те все змонополізував Синдикат експортерів безрог, що остає під протекторатом держави і не допускає зовсім українських продуцентів до участи в експорті з очевидною шкодою для українських дрібних хліборобів.

Згадано також в промові п. міністра і про розвій „Просвіти". Діяльність її ведеться серед дуже несприятливих відносин, часто серед шикан адміністрації і поліції. Коїм одної дрібної

підмоги на хліборобську школу, не мала і не має вона ніяких державних субвенцій, як рівнож не мали і не мають такоїж субвенції й українські театри, українські музеї, українські наукові товариства і взагалі освітні українські організації, що працювали і працюють за Польщі виключно власними засобами. Коли і тут слідно розвій і поступ, то **це виключно заслуга самих українців.**

Про податкові полекші для українських кооператив не треба і згадувати. Не бажаємо тут ніяких привілеїв, а тільки обєктивного трактування і справедливого пристосування обовязуючих податкових законів.

Про школи згадав п. міністр коротко. Стверджую, що **ми були і є противниками всякого утраквізму і домагаємося українських народніх і середніх шкіл.** Істнуючі утраквістичні народні школи є по правді **польськими** школами, бо по українськи вчать там тільки української мови і релігії. Польські діти на українських етнографічних землях користають майже в цілості з польських народніх шкіл, а з українських дітей тільки всього кілька відсотків має можність діставати науку у рідній мові.

Щодо державних гімназій з українською мовою навчання, то Польща не оснувала ні одної, навпаки у вересні 1930 р. розвязала українську гімназію в Тернополі і досі її не реактивує. **Нема ні одної державної української фахової школи.** П. міністр заповів нині, що уряд відкриє такі школи. Це буде хіба у невідомій будучности, бо **в предложеному бюджеті нема про це згадки.** Не може це статися коштом українських державних гімназій, яких число є таке мінімальне — всього чотири — а з одною філією — ...ять.

Українські товариства працюють в рямцях статутів і підлягають контролі державних чин-

ників. Від цієї контролі не відхиляємося, як і не відхиляться і ті українські спортові товариства і товариства фізичного виховання, що їх розвязано, на випадок, коли би були реактивовані.

САМОУПРАВА.

Коротко в промові п. міністра сказано і про самоврядування, хоч це справа великої ваги. Тут згадаю, що уряд робить різниці посеред самого українського громадянства в межах Польщі і ділить його на кілька категорій, творячи в проекті нових воєвідств окремі адміністраційні одиниці зі Східної Галичини, Волині і Полісся. Це різання живого українського організму, який відчуває і з часом ще більше буде відчувати свою національну єдність.

Нема сили і такої сили не буде, щоби розєднати адміністраційними засобами цю природну єдність, як не розєднали цієї єдности серед частин польського народу, що жили довго у трьох окремих займанщинах.

Подробиць проекту самоврядування не знаю, бо його ще не оголошено. Оскільки виходить зі слів п. міністра, він буде обіймати тільки самоврядування місцеве і повітове, у границях вужчих, ніж це ми мали в Галичині за австрійських часів. До цієї справи Український Клюб у свому часі займе відповідне становище.

ВИКОНАТИ МІЖНАРОДНІ ЗОБОВЯЗАННЯ!

Кінчу і стверджую, що **польська держава не є державою національною по свому етнічному складі** і з тим фактом мусить рахуватися на будуче і польська практика і ідеольогія, **з чим нині зовсім не рахується,** підчеркуючи, що сувереном в державі є тільки польський нарід. Від польської держави і її керманичів жадаємо не окремих концесій, але обєктивного виконування істнуючих законів і виконання супроти Східної Галичини міжнародніх зобовязань, що їх у цій справі Польща свого часу виразно прийняла на себе, та які досі остали тільки мертвою буквою.

З польської преси.

„Коби не повторилася історія“.

У третій з черги статті п. н. „Польсько-українська проблема“ („Век Нови“ з 17. ц. м.) автор покликується на погляд самих польських істориків, що польська політична думка не мала ніколи великої провідної ідеї, бо Польща повинна була скріплювати козацтво й разом витворювати польсько-український союзницький імперіялізм, а не нищити українську сваю та шукати проти неї союзників то у Москві то на Кримі.

Польська прилюдна опінія повинна була усвідомити собі, що Польщу чекає або трагічна роля поміж молотом і ковалом, або велика творча місія на Сході разом з українцями, як чинником собі рівним. Спроби з барієрою, чи буферною українською малою державою у формі Петлюрівщини, повинні були переконати поляків, що це звиродніння великої ідеї. Тільки галицькі українці можуть відіграти ролю дріжджей, на яких ця ідея зросте і створить могучість. Звідси завсіди виходили конструктивні українські елементи (Сагайдачний, Хмельницький).

Автор впевняє, що тепер саме знову є історичний момент „для реалізації великої ідеї“.

Ціла Україна стогне під більшовицьким чоботом, все чекає на гасло до остаточного суду над більшовицьким катом і той суд може відбутися лише з галицькими українцями, як авангардою. Їх патріотичний запал може виставити 200.000 армію добровольців до боротьби з більшовизмом...

Фантастика, скаже поляк. Так, фантастика, признаю, але фантастика лише тому, що польська політика не вихована і не приготована до такої ідеї, вона оперує політичними категоріями старої загумінкової шляхти та підымає і згодом дементує таку „розвязку“ українсько-польської проблеми, як — створення посади львівського віцевоєводи для українців.

Автор вказує дальше наівність і політичний примітивізм з радости поляків з приводу більшовицького гнету на Україні і повну безвиглядність політики репресій та асиміляції. Проти арґументів на неможливість укр. університету у Львові, автор висуває арґумент, що саме при істнуванні двох університетів у Львові повстало би між ними благородне суперництво на полі науки.

Політика дрібних уступок теж на ніщо не пригодиться. А нинішній стан шкодить обом сторонам. Автор вказує на більшовизацію нижчих верств населення і зіштовхування молоді зі шляху науки методами „нумерус клявзус“ і переслідування абсольвентів і абсольвенток шкіл (учит. семинарій).

„Стара Польща прокинулася зі шляхотського летарґу і запізно пробувала рятуватися конституцією 3 мая. Коби історія не повторилася“.

„Спільні чи окремі свята?“

(З приводу статті п. Similis'а, „Діло“, ч. 6.).

Стаття п. В. Островського є першою, яка займає неґативне становище до проектованої зміни календаря. Радо її містимо в порядку дискусії, нічого не змінюючи, зазначуємо лише, що ш. автор дещо довільно інтерпретує арґументи п. Similis-а, чим може викликати зайві непорозуміння. — **Ред.**

I.

Автор статті під наведеним наголовком каже, що не слід промовчувати проблеми календарної реформи. Згода! Але треба говорити за цю реформу ясно й точно. Згадана стаття під цим оглядом трохи грішить. У темі говориться про **свята**, а в розвитку теми — про **григоріянський календар.**

Це не одно питання, а два ріжні, про григоріянський календар нема що говорити: він у нас уже введений і не лише в цивільному житті, але почасти й у церковному. Адже, згідно з григоріянським календарем, ми датуємо свої приватні листи, зобовязання, часописи, метрики, навіть події в церковному житті.

Залишається тільки питання: по якому календарю — юліянському чи григоріянському — святкувати церковні свята?

Очевидно, що на розвязання цього питання мусить бути згода двох чинників: віруючої маси й вищої церковної влади. Волі одного з цих чинників замало. В Росії нераз обмірковували питання про введення григоріянського календаря. Церковна влада пішлаб на цю реформу. Та на перешкоді стануло побоювання, що маси не схочуть святкувати церковні свята по новому стилю.

На Радянщині істнує григоріянський календар, але маси вперто тримаються у святкуванні церковних свят старого стилю.

Подібний приклад маємо й у житті православної церкви в Польщі. Митрополія наказала вірним святкувати по новому стилі, урядово введеному в Польщі. Маси спротивилися. Церковна влада врешті була змушена дозволити святкувати так, як хто хоче. В результаті роздвоєння: митрополія святкує по григоріянському календарю, а всі віруючі й нижче духовенство — по юліянському, хоча в іншій церковній практиці уживає нового стилю.

Чи є повна гарантія, що подібного роздвоєння не булоб у греко-католицькій церкві.

II.

Коли підходити з практичної точки погляду до питання про спільне чи окреме святкування свят з латинниками, — виключно чужинцями, — то треба таксамо підходити до питання про спільне чи окреме святкування зі своїми рідними братами. Адже свої не гірші за чужих, і з цього приводу можна висунути так само багато міркувань практичного характеру.

Питання стає ясно: чи мають одночасно перейти до святкування по новому стилю всі українці — греко-католики й православні, — чи ні? Православні українці вже висловилися з цього приводу, коли православна митрополія нака-зувала святкувати по григоріянському календарі, вони устами своїх представників ясно заявили: не можемо цього зробити й між іншим тому, що наші брати в Галичині святкувалиб не разом з нами. Окреме святкування свят частинами українського народу, які після сотні літ починають затирати між собою штучну межу, булоб дуже шкідливим і практично незручним.

А для одночасного переходу в святкуванні церковних свят на григоріянський календар обома групами українців булоб потрібне порозуміння вищої церковної влади обох церков. Чи воно є можливе під цей час?

III.

Диктат „обставин часу й непереможного життя“ занадто розпливчастий і неясний. У статті п. Similis'а добачуємо лише два ясні мотиви: а) неприємне почуття — в наші свята інші псують нам святочний настрій і підчеркують нашу меншість у містах і 2) те, що наш пролетаріят у свої свята мусить працювати. Додатковим мотивом є те, що Румунія, Сербія, Греція, навіть Туреччина прийняли григоріянський календар.

У порівнанні з іншими, великими болями й шкодами нашого народу ці неприємні переживання і практичні недогідности видаються нам занадто дрібними й легкими. Колиж би ми вирішили звільнитися від них шляхом зречення своїх традицій, то мусіли би бути послідовними до кінця. Адже ш. автор погодиться з нами, що ще „лекше“ жилосяб нашому пролетаріятові, колиб він змінив віру, мову і врешті національність. Колиж ми хочемо обороняти ці скарби, то мусимо терпіти деякі неприємности й недогідности.

Врешті, чи таке легке звільнення себе від цих неприємностей і недогідностей булоб для нас корисне? Напр. у національному, духовому, моральному відношенні? Сила нації міряється, між іншим, різким відмежуванням її від інших націй у кожному відношенні. Чи не таке різке відмежування віри, свят, культу дало охоронну силу жидівському народові? І чи жиди дуже турбуються, що коли вони святкують, інші працюють? Чи думають вони замінити суботу неділею? А вони стільки віків були меншістю серед християнських народів!

Не переконують нас міркування й господарського характеру. Знову прикладом є для нас жиди. Вони завжди й тепер (торговці) святкують і свої і християнські свята. Безумовно мають величезні матеріяльні страти. Одначе, здається, не думають про перенесення своїх свят на дні свят християнських. Їхній пролетаріят теж мусить або працювати в християнських варстатах у свої свята або тратити зайві дні на вимушене безділля в чужі свята. І це теж не змушує жидів до зміни днів свят.

IV.

Румунія, Сербія, Греція не можуть бути для нас прикладом. Вони — незалежні держави і в них нема небезпек для їхніх народів, які загрожують нам, народові недержавному. Для нас

наші традиції, віра, свята, навіть окремий церковний календар, які нас відмежовують від інших сусідніх народів, стоять у деякій мірі на перешкоді нашому винародовленню.

Є такий погляд: позатирати задля „лекшого" життя межі між нами й чужинцями. Але є інший погляд: поглибити ці межі, перевести ріжниці ще різкіше: в культурі, мові, одежі, побуті, традиціях, культі, архітектурі, звичаях, ну й у святкуванні свят. Коли будемо мати іншу охорону для своєї нації, може ці китайські мури не матимуть для нас такого оборонного значіння.

А покищо наші окремі свята є для нас одною з цих оборонних стін.

В. Островський.

—o—

Нема то як бути американцем!

Польський уряд виплатив побитому в часі „пацифікації" американському українцеві Федоришинові відшкодування в сумі 4.000 долярів.

Читаємо в філядельфійській „Америці":

„Урядовим письмом повідомив державний секретар Генрі Л. Стімсон губернатора стейту Мишиґен, Вилбера Брокера, що минулого тижня польський амбасадор у Вашінґтоні доручив йому для американського горожанина Юстина Федоришина з Дітройт, Миш., відшкодування в сумі чотирьох тисяч долярів. Передаючи чек на ту суму, польський амбасадор висловив іменем свого уряду жаль за нанесену кривду американському горожанинові і перепросив його за побиття.

Як ми свого часу повідомляли, Юстин Федоришин 1930-го року, в жовтні, був на відвідинах у своєї рідні в Галичині в селі Серники, повіт Бібрка. В тім часі прибула до села Серник „пацифікаційна експедиція" і побила Юстина Федоришина, дарма, що він виказався американським пашпортом. Офіцер, який командував тією карною експедицією, ще й насміхувався з американського пашпорту Федоришина і сказав, що його будуть бити „по американськи" І дійсно побили Федоришина так, що він донині неспосібний до праці.

Федоришин поїхав після того до американської амбасади у Варшаві за охороною. Американський амбасадор відіслав його автомобілем амбасади в супроводі секретаря амбасади до Серник, щоби попрощався з родиною і відіслав відтак за границі Польщі. Прибувши до Америки, зголосився Федоришин до департаменту заграничних справ у Вашінґтоні. Та справа тягнулась доволі довго, бо польське представництво старалось ріжними способами відтягнути її. Але за американським горожанином і мешканцем держави Мишиґен вставився у Вашінґтоні губернатор Вилбер Брокер, і ось у короткім часі прийшло урядове повідомлення, що польський уряд рішив виплатити Федоришинові відшкодування в сумі 4.000 долярів за тяжке побиття в часі т. зв. пацифікації".

—o—

Бешкети Стшельца і арештування в Тернопільщині.

Нашому сільському населенню щораз болючіше дають відчувати свою діяльність сільські стшельци. Думаючи, що їм все вільно і що кожний бешкет і кожний вибрик уйде їм безкарно, розгулялися вони на добре по селах, а особливо дали собі духа в часі наших різдвяних свят. Бешкетували вони передовсім в Ігровиці і в Іванівці Долішнім, тернопільського повіту. В останньому селі побили вони в неділю 11. січня ц. р. кількох хлопців, а коли один з них побитий тяжко, з трьома ранами на голові вечором 11. січня ц. р. прибув на постерунок поліції в Ігровиці з наміром зробити донесення на тих стшельців, що на нього напали і його побили, то справа скінчилася тим, що його замкнули на постерунку і випустили щойно наступного дня.

Та справдішні погроми зробив Стшелец в Ігровиці, великому селі, де дві третини населення є греко-кат. обряду, а більшість латинників говорить українською мовою і дехто з них належить навіть до дуже активних українців. Зачалися бешкети в середу 6. січня ц. р. Стшельци під проводом Міхала Білоуса, сина Міхала і Гробаса молодшого, узброєні в дрючки напали вечором на колядників з вертепом, вертеп знищили, колядників (переважно підростків) побили, відобрали від них наколядовані гроші і зрабовані гроші собі забрали. Серед інших обставин старались би підтягнути під злочину грабунку з § 190 австр. карн. зак., бо у їх поступку можна би доглянутися всіх знамен цього злочину. А вже без сумніву заходить тут переступ злосливого ушкодження чужої власности з § 568 австр. карн. зак. Покищо ніхто їх не потягає до відповідальности.

В пятницю 8. січня ц. р. напали стшельци під проводом Казимира Наконечного на гурток дівчат, що спокійно йшов дорогою, побили Анну Бабій дочку Пилипа, а Стефанію Голик, дочку Юрка і Параню Горбатюк кинули до води в придорожньому рові.

Найбільше погуляли собі стшельци в неділю дня 11. січня ц. р. Зібралися вони гурмою під командою Казимира Козіброди (один з його родини був перед кількома роками широко знаним бандитом, що узброєний в кріс нападав і грабував людей і остаточно згинув від поліцейської кулі) з буками в руках і били всіх, хто виходив з церкви з вечірні. Вчинився крик і переполох, безборонні люди стали утікати загородами. Тих, що допали, побили буками. Побиті є: 1) Анна Бабій, дочка Пилипа, 2) Дмитро Білоус Вовк, 3) Йосиф Білоус, 4) Микола Білоус, 5) Ілько Бойко, 6) Ольга Бойко, 7) Михайло Биць, 8) Параня Дійнека, 9) Степан Дійнека, 10) Дмитро Душенко, син Олекси, 11) Анна Кулик, 12) Мирослав Лисий, 13) Антін Матохір, 14) Микола Митохір, 15) Федько Ометинський і 16) Михайло Остяк. Кромі цього згаданий вище стшелец Казимир Козіброда напав в суботу 10. січня ц. р. на дорозі Ілька Бойка в хвилі, коли цей ішов до церкви в Ігровиці на Службу Божу і його побив. Про ті всі факти повідомлено місцевий постерунок поліції, котрий зовсім не інтервенював.

В неділю, 11. січня ц. р. вертав домів в Ігровиці з Глубічка Великого около пів до семої вечором Василь Куць син Андруха. На дорозі в Ігровиці задержав його війт Ігнаци Наконечний в товаристві кількох радних поляків і кілька разів вдарив його палицею по плечах, а опісля радний Антоні Білоус син Ігнацого вдарив його два рази в лице, викрикуючи: „к . . . . твоя маць кабане", а присутні при тім Стах Білоус, Сильвестер Білоус і Янко Білоус (остатній усунений з війтівства за спроневірення касових і асекураційних грошей і укараний окружним судом в Тернополі осьмимісячною вязницею) заохочували згаданих Ігнаца Наконечного і Антона Білоуса голосними окликами „бій, бій — цо, не даш ради такему г . . . . жові". Свідками

ФЕЙЛЕТОН „ДІЛА" З ДНЯ 21. СІЧНЯ 1932.

НА МУЗИЧНІ ТЕМИ.

Нові напрямки в музичному мистецтві або: Два знаки часу.

(З приводу одного концерту й одного відчиту).

День 31-го грудня 1931-го р. треба буде записати золотими буквами в історії музичного життя у Львові. Чи пак — не день, а вечір, на якому п. Галя Левицька-Крушельницька вперше у Львові виконувала фортепянові твори Козицького, Ревуцького, Лиска і Колесси. Повні пошани для „освяченого репертуару" стіни Малої салі Тов-а ім. Лисенка, які від довгих літ впиваються звуками всяких „Тополь", „Хустин" і т. з. „Окрушків", ті стіни, які стільки наслухались за тему української музики, звичайно чуючи, що на галицько-українських землях є тільки двох композиторів, а на всій Україні сущій — трьох (цей третій у рямах портрету), — ці стіни напевне немало дивувалися на концерті п. Галі Левицької. І вони мусіли признати, що часи засушеної, заплілої традиції в творчому мистецтві, які минулися уже на Заході і Сході, минаються помалу й у нас. Ніяка сила консерватизму не може ставити на шляху живого життя і його вимог, ніякі аргументи не спинять природного розвитку творчих сил. Примір — згаданий концерт.

Два нові імена: Зенон Лиско і Микола Колесса дають себе пізнати відразу великими формами; Лиско — сонатою, Колесса — трьохчастинною сюїтою. Не хочу детайлізувати обох творів чи дошукуватися у них цього або іншого слабого моменту, — вважаю сам факт істнування цих творів і їх виконання важнішими від вимог особистого смаку. Загально кажучи: соната Лиска робить велике враження своїм розмахом, своєю гармонічною структурою і формальною будовою (з якою радістю слухається її, не чуючи 8- і 16-тактових період; з якою радістю слухається скомплікованої тематичної роботи: — нарешті щось складного (після всієї нашої наївно-простої музики!). Вона (соната) нагадує пізнього Скрябіна, вчасного Шенберґа.

Другий — це Микола Колесса. Молоденький музика, який тільки ставить перші кроки на шляху творчої праці. І зразу такий твір: пасакалія, скерцо, фуґа — під спільною назвою сюїти. Монументальний твір — не вважаючи на деякі менш удатні місця, як прим. тріо скерца або формально не дуже вдалий порядок частин. Але ці дрібниці не зменшують вартости самого твору й факту повстання його в наших умовинах. Це смілий твір, що глядить вперед і не оглядається назад. Ще може молодий вік автора і його вроджена скромність не дозволяють йому відкинути все, що довгі роки музичного виховання закріпили в його мистецьких переконаннях; але зчасом скине з себе все чуже й тоді без застережень піде власними шляхами — не протертими, хіба тільки вказаними.

Козицький і Ревуцький — два представники Радянщини. Сім прелюдій Козицького — не дуже характеристичні для його творчости, але характеристичні у нашій музичній літературі. Вони наскрізь експресіоністичні; кладуть наголос на лінеарному веденні голосів, здебільша двоголосові; скромні, неперевладовані ні гармонічно, ні піяністично, зате льогічні й послідовні. Оба прелюди Ревуцького — знамениті; головно другий, бітональний, піяністично незвичайно ефектовний.

П. Галя Левицька-Крушельницька грала всі ці важкі й складні твори знаменито; її належаться слова найвищого признання, найбільшої похвали — за ідею влаштування цього концерту, за її переведення в життя, за виконання творів. Між нашими піяністками, які все ще „мріють" виключно в творах Шопена і Шумана („для форми" ставлять першою точкою програми Баха! — так само, як це робили наші бабки 50 літ тому), — п. Галя Левицька — білий крук. Отже: цінімо її так як цінимо білі круки!

Наскільки мені відомо, соната Лиска написана добрих кілька літ тому, — теж саме й усі інші твори. Стоїмо перед загадкою: невже в умовинах нашого музичного життя, при просто нечуваному убожестві нової музичної літератури, при мінімальному числі талановитих, освічених, культурних українських музичних творців в Галичині — треба аж кілька літ чекати на те, щоби познайомитися з новими творами, новими іменами, — які, як показав концерт, відразу станули побіч наших дотеперішних визначних композиторів-олігархів?! Невже Музичне Т-во ім. Лисенка, якого керманичі знають чейже від довгих літ особисто всіх наших молодих композиторів та всі їх твори, — не повинно з титулу своєї місії познайомлювати громадянство з творами молодої фахової музичної генерації? Невже діється це тому, що дехто боїться „дівого", модерного мистецтва, яке своїм новим, свіжим подихом — подихом сьогоднішнього й завтрішнього дня, — могло би протиставитись традиційному трафаретові і перевалити консервативну сонливість установи? Отже: краще влаштовуймо дальше вечорі „Довкола Шопена", концерти, присвячені Лістам, Вербицьким (прости, Лісте!) і т. і.!

При таких звичаях Лиско, Колесса й інші „какофоністи" можуть ждати сотню літ, поки їх вшанують виведенням їх творів — при допомозі Кружка „Милозвучна Тоніка". І треба мабуть ще 100 літ пождати, поки засідання Виділу рішить купити для бібліотеки Муз. Товариства якийнебудь твір „какофоніста", якщо це не спротивиться такому легкодушному крокові Загальні Збори... Але цього боятись не треба: чей-же тоді нинішні єретики будуть належати до „традиції", до св. Минувшини!

Передмною стаття в „Новій Зорі" — „Нові напрями в мистецтві" — „атонізм в музиці". Це

ього були Василь Горбатюк, Анна Ясіновська, Микола Білоус Кенс і Франко Білоус Кенс.

В часі, коли Антоні Білоус син Ігнацого бив по лиці Василя Куця, останній відрухово відтрутив його від себе, так, що Антоні Білоус, син Ігнацого упав на покриту ледом дорогу і розбив собі голову. З цієї події зроблено велику історію. Місцевий постерунок поліції заарештував кількох українських хлопців з Ігровиці, деяких побитих перед тим через стшельців, а між ними також і Василя Куця с. Андруха, на котрого якраз напали війт Ігнаци Наконечни і Антоні Білоус с. Ігнацого і його побили. Декого з арештованих, між ними Сильвестра Наконечного (римо-католика українця) поліція держала в неопаленім магазині біля постерунку поліції в Ігровиці три ночі і два дні без води і їди. Третього дня прийшла там Анна Наконечна з другого подружа Ясіновська і її син Сильвестер Наконечний крізь вікно в плачем сказав їй, що вже третю добу не має нічого в устах та умлівае з голоду і спраги і вона подала йому тоді крізь вікно горнятко води. Обірвала при тім за свою материнську любов, бо хтось її побив у темному коридорі поліційного постерунку.

Остаточно скінчилося тим, що арештованих хлопців з Ігровиці Антона Бойка, Дмитра Відловського. Василя Горбатюка, Василя Куця, сина Андруха і Сильвестра Наконечного постерунок поліції в Ігровиці відставив в середу 13. січня ц. р. до вязниці в Тернополі.

Вечором 12. січня ц. р. арештовано Степана Вакулу, Степана Відловського, Антона Горбатюка, Михайла Луціва і Михайла Остяка і слідуючого дня відставлено їх до вязниці в Тернополі. Арештованих досі на волю не випущено. Закидують їм головно напад на радного Антона Білоуса і його побиття.

Рідня побитих і арештованих була вже у посла д-ра Степана Барана в Тернополі і уповажнила його поробити відповідні карно-судові кроки.

ЯПОНІЯ ІГНОРУЄ КИТАЙ.

ТОКІО, 19. І. ПАТ. Райтер повідомляє, що в Токіо не бере ніхто поважно вістки, начеб китайський уряд рішився зірвати дипльоматичні взаємини з Японією. Колиб це і сталося, то міродатні кола заявляють, що Японія оставила би таки своїх консулів у Китаю.

стаття є звітом з одного відчиту, який під тим самим наголовком відбувся на днях у Львові. Старий, посивілий в праці в ділянці педагогіки діяч, відомий фільольоґ, поважний і заслужений громадянин виголосив низку відчитів на тему модерного мистецтва, м. і. і музичного. На жаль, прелеґент зовсім фальшиво поставив тезу, що в атональності лежить суть нової музики, при чому казав про „атонізм“, створивши тим самим новий технічний термін, у музиці невідомий. Як видно зі звіту вийшли м. і. поплутаними і такі елементарні поняття, як поняття „тонічність“ і „тональність“...

З другого боку правильне фільольоґічне виясненння, від якого грецького слова походить вислів „тон“ є для практичних музик річчю абсолютно байдужою.

Багато поважнішим — як дивогляд — був факт, що професор Музичного Інституту, п. Кудрик, в якого руках лежала музична ілюстрація відчиту і який давав собою фахову фірму прелекції, як на примір атональної музики вивів дитячу сюіту „Звіринець“ Скотта! Вправді прелеґент м. і. сказав, що „тутешний професор музики також щось розуміє“ — але повірити йому на слова після такого „прикладу“ — важко.

Але є тайною поліцінеля, що так знаменито, як п. Кудрик, не визнається ніхто інший в музичній енцикльопедії до 1900 року, (— останніх 30 літ для нього не істнують). Шкода лише, що він забув подати шан. прелеґентові, як мотто його лекції, такі два цікаві вислови Більова і Вагнера: „Tradition ist Schlamperei“ — і „Kinder — schafft Neues, Neues, Neues“! — Ріхард Штравс оповідає, що коли спитав раз молодого композитора, чому він у своєму творі вжив т. зв. вагнерівських туб і цей йому відповів „чейже всі їх тепер вживають“ — тоді він зітхнув і подумав „dem Manne kann nicht geholfen werden“! Кращої цитати у даній випадку музичної ілюстрації навести не можна.

Антін Рудницький.

Летючки з церковних хорів.

Арештування церковного хору в Скалаті.

В часі Різдвяних свят кинув хтось із хорів у церкві в Скалаті летючки з підписом ОУН (Орґанізація Українських Націоналістів) проти УНДО, Католицького Союзу і проти творення за його почином комітетів для допомоги безробітним. Весь їх зміст — це незугарна дітвацька писанина, що кінчиться окликом „Нехай живе українська революція“. Під замітом поширювання цієї летючки поліція арештувала членів хору за здогадну приналежність до тайної протидержавної ОУН, що прокуратура в Тернополі скваліфікувала як злочин головної зради з § 58 і § 59 австр. карн. зак. Арештовані дня 10. січня ц. р. такі скалатські громадяни: дяк Микола Крушельницький, Денис Недорода, Петро Протасевич, Андрій Салик і Корнило Ярименко сидять ще досі в судових арештах в Скалаті і мабуть на днях мають їх перевезти до слідчої вязниці в Тернополі.

—o—

БЕЗБОЖНИЦТВО ЗУПИНИЛОСЯ ПЕРЕД МАЦАМИ.

Фірма Б. Манішевіц і Ко в Джерзі Сіти (стейт Ню Джерсі) повідомила, що дістала 30. грудня урядове потвердження на замовлення посилки двох міліонів фунтів маців до СРСР. Більшовицька влада ручить, що заплатить за всі маци, які прийдуть до СРСР до 20. квітня, себто перед жидівськими святами. Дозвіл на присилку тих маців із умовиною їх вчасної доставки перед жидівськими святами це мабуть перша уступка того роду, яку більшовицька влада від 1917 р. дала якійнебудь релігійній орґанізації. Джерзіситські жиди завдяки більшовицьким замовленням дістали більше праці в часах загального безробіття.

ПІКАРДОВУ КУЛЮ РОЗРІЖУТЬ НА ДВОЄ.

За алюміневу ґондолю, якою Пікар підлетів був у стратосферу, йде спір між Мінхеном і Брюселею, які хочуть дістати її для свого музею. Куля ця досі є біля ледняка в Оберґурґель, під доглядом д-ра Кіпфера. Тимчасом там приходять туристи та підписуються на ній. Бельґійське наукове т-во, яке фінансувало лет, призначило 30.000 франків на доставу кулі до Бельґії. Проти того протестує м. Мінхен. Тому проф. Пікар рішився на Соломонів суд: розрізати ґондолю на двоє та дати одну половину Мінхенові, другу Брюселі. Чи вдоволяться таким рішенням згадані міста, невідомо.

—o—

КОЛИ ВДАСТЬСЯ РОЗЗБРОЙНА КОНФЕРЕНЦІЯ.

Голоси визначних публіцистів.

В анкеті, яку розписав щоденник „Журналь де Насіон“, на тему роззброєння, забрав голос відомий анґлійський публіцист Стід. Роззбройна конференція може вдатися, на його думку, тільки тоді, якщо не тільки війна але й невтральність будуть визнані нелеґальними. На випадок війни всі держави мусять виступити проти напасника. Німецький публіцист Еміль Людвіґ каже, що в роззбройній конференції повинні взяти участь не тільки політики, але й письменники, поети та фільософи.

—o—

ЗА СКРЕСЛЕННЯ ВІДШКОДОВАНЬ І ДОВГІВ.

Муссоліні має забрати голос.

Анґлійська преса подає вістку, що Муссоліні готов приїхати до Льозанни, якщо приїдуть теж Мекдональд і Ляваль. „Дейлі Геральд“ уважає вказаним, щоби Мекдональд поїхав на конференцію й спільно з Мусолінім виступив із зазивом до світу, щоби счеркнути всі відшкодування й довги.

ПО ШИРОКОМУ СВІТІ.

— *У Келяфонії* (Греція) двоє 5-літніх дітей вдушили 2-літню дитину в забаві. Передтим бачили вони, що батько душив ягня. — *Під Сан Жіє* (Франція) вискочив поїзд із рейок. 11 осіб загинуло, 20 ранених. — *У Парижі* відкрили виставу почтових голубів; доходи призначені на будову памятника почтовим голубам. — *Італійський бюджет* передбачує півтора міліярда дефіциту. — *За 7,500.000 золотих* замовила Болгарія шин у Польщі. — *Форд* вибудував фабрику авт у Новгороді Нижньому; відкриють її у квітні. — *Собаки* тягнуть санки, на яких крамниці у Москві доставляють товарі покупцям. Одні санки тягне 6 собак. — *5 індійських терористів*, жреців богині Калі, приїхало до Анґлії. За ними шукають щонайкращі анґлійські розвідчики; „Дейлі Експрес“ перестерігає своїх читачів перед цими терористами. — *У Ленінграді* будуватимуть більшовики дітячий дім культури за 2—3,000.000 рублів. — *Лише на 73 прц.* виповнила молдавська автономна республика плян хлібозаготівлі. — *Найдальше до 21. лютня ц. р.* будуть остемпльовані всі тисячединарові банкноти у Югославії, бо появилося багато підрібок. *У Лодзі* страйкують трамваєві службовики. — *Віллі Роджерс*, відомий фільмовий артист і б. бурмістр Голівуду, кандидуватиме на президента Злучених Держав. Стейти Оклягома та Каліфорнія піддержують його кандидатуру. — *9. ц. м.* було у Франції 186.000 безробітних. — *Автора книги міжнародного права* д-ра Салябана та його дружину арештували під замітом підроблювання грошей у Берліні. — *Нові почтові марки видасть Швайцарія* з нагоди льозанської та женевської конференції, яка займеться теж наладнанням телефонічно-телеґрафічного звязку. — *Нову шпигунську орґанізацію* на користь Радянщини відкрили в Констанці. До неї належать моряки. — *У Маґажатрі* арештували 17 членів індійського конґресу. — *На 4 роки тюрми* засудили директора каси ощадности в Ляндсберґу за зловживання до 17.000 марок.

БАРАБОЛІ ДОРОЖІЮТЬ

в... Анґлії.

У всьому світі відомий є спадок цін, в Анґлії ціни харчових продуктів ростуть. На днях продавали на деяких анґлійських базарах тону бараболь по 14 фунтів. Це значить, що за два тижні ціна бараболі подвоїлася. „Дейли Геролд“ пише з тієї нагоди: „Міністр хліборобства краще зробив би, колиб слідкував за цінами бараболь, замість, щоби сушити собі голову, як обмежити би довіз товарів. Господиня платить нині 4 пенні (понад 50 сот.) за фунт бараболь. Місяць тому фунт бараболь коштував 1—1 і пів пенні“.

Серед ремісничої молоді.

Просфора для львівської ремісничої молоді в Т-ві „Зоря“.

В неділю, 17. ц. м. уладив виділ Т-ва українських ремісників „Зоря“ у Львові у власнім домі при вул. Вірменській ч. 25. просфору для ремісничої молоді. До обильно заставлених столів засіло коло 80 хлопців, при президіяльному столі заняли місце члени виділу і секції опіки над рем. молодю, а також кількох запрошених гостей, у тому числі і представник „Діла“.

Свято це звеличав своєю присутністю Преосв. еп. д-р Іван Бучко, що поблагословив просфору і побажав нашій ремісничій молоді якнайкращих успіхів у її тяжкій праці. Після того промовляли: голова Т-ва п. Юр. Сидорак, що привитав сердечно молодь, а потім оповідав про давніші часи в „Зорі“, порівнюючи їх з теперішніми, представник парохії при Успенській церкві о. сов. Ґорчинський, що вказував на потребу плекання християнських чеснот, п. Стефанівський, що подав низку дуже цінних практичних порад молодим хлопцям, які приходять до ремесла в місті майже поголовно з села, і п-і Говиковичева, що витала присутню молодь від дівочої ремісничої бурси, а потім оповідала цікаво, як завдяки її заходам і збіркам в Америці придбала власний дім для української рем. жіночої молоді у Львові. Промови ці переплітала молодь співом коляд, а власна орхестра „Зорі“ своїми влатними продукціями.

Ціле те свято, приготоване дбайливо панями з „Зорі“, зробило на учасників якнайкраще враження. Молодь, що працює переважно по чужих майстрах, провела в гарнім настрою і в рідному окруженні цілий той вечір.

*

До уладження цього свята причинилися дарами наші інституції і Вп. Громадяни, що їх зложили на руки відпоручниць секції опіки Вп. П. С. Стефанівської і Л. Кліщевої. А саме: Народня Гостинниця 20 зол., Зем. Банк Гіпот. 10 зол., Народня Торговля 10 зол. (товарами), Дністер 15 зол., Центросоюз 10 зол., Маслосоюз 2 кг. масла і 2 пуд. сардинок, ф-а „Рій“ 1 кг. меду, ф-а Пляжка 2 кг. вудженин, ф-а Думин 5 кг. муки, ф-а Лаврів цукор і мак, ф-а Бурачинський 3 кг. вудженин, ф-а Дейнека лачку чаю, ф-а Ломага 4 зол., ф-а Гресик 10 зол., дир. Пащак 5 зол., д-р Евин 10 зол., дир. Саєвич 5 зол., д-р Бережницький 1 зол.

Чи в поліції бють?

У Львові відбувається карна розправа проти трьох поліційних службовців: Влад. Войцаховського пшодовніка, Ант. Ковальчука ст. постерункового та Руд. Радо пшодовніка. Обвинувачує Пос. Дененбавм-Левін.

В тій справі пише „Хвиля" з 20. січня: У вересні 1930 р. політична поліція арештувала кількох молодих людей під замітом комуністичної агітації. 19-літня Етка Штіфтерівна описує м. і. таке: Їй закинули коц на голову, розібрали до нага, привязали її до лавки ременями та били по пятах пружиновими тростинами. Таке робили тричі що три дні. За третім разом привязали Штіфтерівну до крісла, закнеблювали уста, до носа впхали рурки від фляшки з якимсь плином. Наслідком того Шт. зімліла і дістала нерв. атаків. Їй вибили кілька зубів. Лікар приказав відвезти Шт. до шпиталю. Зробили це щойно за два дні.

Інші арештовані. Шаян, Єкель, Умшвайф і Гай описують подібно, як знущалися над ними. Коли родина Дененбавма довідалася, що його в поліції побили, повідомила про те прокуратора. Прокуратор приказав 12. вересня 1930 р., щоби Дененбавма передати для суд.-лікарських оглядин. З поліції відповіли, що не можуть Д. прислати, бо його попереднього дня відіслали до Надвірної для конфронтації. Суд. аплікант Вебер зладив урядову записку з тієї телеф. розмови. Невідомо, хто сфальшував на цім документі дату на 16. вересня. Лікарські оглядини відбулися щойно 20. вересня. Ще й тоді лікарі ствердили побиття, що спричинило нарушення здоровля.

На понеділковій розправі обвинувачені не признаються до вини. Кажуть, що це все пімста комуністів. Обв. Радо сказав, що не міг допуститися закидуваних йому вчинків хоч би тому, що його рефератом не є комуністичні лише українські справи.

Розправу відложили на необмежений час.

—o—

Йордан у Львові.

Львів, 19. січня 1932.

Традиційне свято Йордану, що відбувається від непамятних часів незвичайно торжественно на львівському ринку, пройшло цього року ще величнійше й імпозантніше, як у роках попередніх, чому сприяла розмірно добра погода і відсутність морозу. Не диво, що тисячні маси і сотки хоругов та прапорів заповнили ринок з усіх чотирьох сторін густою лавою. Порядок, не зважаючи на відсутність пластової молоді, був вдоволяючий.

Свято почалося архієрейською Службою Божою в церкві Преображення, яку відправив в асисті численного духовенства Преосв. д-р Іван Бучко. Після Сл. Божої і заамвонної молитви двигнувся процесіональний похід зі всіх львівських церков (з вимком дальших передмість) на ринок під прибрану образами і сосниною криницю напроти аптики Терлецького, біля якої відбулося в год. 11. традиційне йорданське освячення води. Цілому торжеству надавав блеску Преосв. Бучко в окруженні членів львівської капітули і духовенства. Співав великий хор питомців.

Коли скінчилося водосвяття і відспівано многоліттєтвія, рушив ринком торжественний похід усіх процесій разом з духовенством і вірними з поворотом до церкви Преображення, а звідси до своїх церков. Увесь ринок загомонів від українських коляд і щедрівок, співаних учасниками процесій, мішаним хором з Жовківського передмістя під управою ради. Купчинського і хором питомців. У поході виступала, як і в попередніх роках, орхестра „Зорі", що зробила знову помітний поступ. Позатим ішли в поході члени ріжних українських установ з прапорами, члени Марійського Т-ва Пань, деякі ремісничі корпорації, поважний гурт українських черниць, питомці Духовної Академії і т. д. Безпосередньо за Преосв. Бучком, який кропив вірних свяченою водою, йшли представники наших центральних установ, а за ними густа маса народу.

Цьогорічне свято Йордану у Львові мало справді величній характер і його подивляли не тільки свої, але й чужі. Як що-року, так і цим разом весь трамваєвий і всякий інший рух у часі свята був на ринку зовсім припинений. Після закінчення свята ще довго товпилися біля криниці люди, щоб до неї добитися і дістати свяченої води.

•

В тому самому часі відбулося біля прибраної зеленю статуї Богоматери на Марійській площі водосвяття для греко-кат. вояків львівського ґарнізону, в якому взяли участь і представники військової та цивільної влади. Святив воду о. Стеткевич, декан ДОК VI. в асисті о. Нагорянського Яворського та Яросевича і при участи двох військ. лат. священиків. Підчас цього свята грала військова орхестра і співав хор з Ляшок (домена б. свящ. Яворського!). Військо віддало тут приписані сальви, а на закінчення музика відіграла „Єще Польска".

У святі взяли участь: воєвода Рожнецький, ком. ДОК VI. ген. Попович, командант ґарнізону полк. Бітнер і ін. військові, гор. стар. Ґаляс, куратор шк. округи Свідерський, віцепрез. міста Кубаля з радними. З „русских" були: пос. Міхал Бачинський, від „русских" кооператив дир. Елісеевич, від аґрарних організацій д-р Лисяк, від Рольного Союзу дир. Ліпецький, від Ставропігії д-р Копистянський, від т-ва ім. Качковського д-р Марков, від акад. т-ва Дорожинський та Яворський.

Коли ми в 1. год. переходили Марійською площею, то хрест біля статуї вже був звалений на землю, а коло соснових прикрас і руштування поралися вояки з сокирами в руках, привертаючи все до попереднього стану... Видно, що комусь було дуже спішно.

•

Для православних вояків львівського ґарнізону і горстки вірних того віроісповідання відбулося свято Йордану біля православної церкви при вул. Францішканській. Тут грала теж військова орхестра і були заступники цивільних та військових органів влади.

—o—

СТРІЛЯНИНА ПІДЧАС ЙОРДАНУ.

ПАТ повідомляє, що в год. 6.20. підчас свячення води в Саджаві (пов. Богородчани), коли дві процесії були над рікою Саджавкою та коли священик святив воду, невідомі люди вистрілили з кріса. Було ранених трьох людей. Ведуть слідство.

Ствердили, що це гурток парубків по традиційному звичаю уладив собі стрілянину. Вистрілили пять разів у повітря, з того одна куля полетіла між людей, що брали участь у свяченні води. Куля відбилася від леду та зранила трьох людей: Феля Курпа, Юстину Заліську та Мик. Гусака. Курті прийдеться мабуть ампутувати ногу.

Поліція перевела ревізію та арештувала кількох парубків. При ревізії в двох арештованих найшли пістолі, а в одного крісове дуло та ок. 200 набоїв. Ті, в яких найшли пістолі, призналися, що стріляли. Інші не признаються до вини.

ДОМАГАЮТЬСЯ, ЩОБИ ФРАНЦІЯ ЗІРВАЛА ВЗАЄМИНИ З ПОЛЬЩЕЮ.

Париський кореспондент „Курера Варшавского" повідомляє, що статті французької преси про берестейський присуд роблять дуже прикре та затрівожуюче враження. „Вольонтер" домагається, щоби Франція негайно зірвала політичні умови з Польщею. Також „Ля Репіблік" виступає проти союзу з Польщею.

Кореспондент пригадує, що за часів Бріяна оба ті часописи були прихильні для Польщі.

АРЕШТУВАЛИ УКРАЇНСЬКОГО СТУДЕНТА.

Політ. поліція у Львові арештувала студ. Миколу Колодзінського. В нього в Академічнім Домі перевели ревізію. Польські джерела твердять, що Колодзінський був вмішаний у замах на Сх. Торги.

ПІСЛЯ ВИДАЧІ 3 УКРАЇНЦІВ ІЗ ЧСР.

У звязку з арештуванням 3 українців на Словаччині, а саме: Митлюка, Колтика та Барицького-Кукурби, польські джерела повідомляють, що вони не мають нічого спільного з убивством пос. Голувка, лише з нападом на почт. віз біля Печеніжина. Арештовані у звязку з убивством Голувка сидять у тюрмі в Дрогобичі на Гірці вже 4 місяці. Рішення в справі їх долі залежить від центр. влади у Варшаві, з рамени якої веде дальше слідство делеґований до Дрогобича свого часу суддя для справ надзв. ваги Скужинський.

МІН. ҐІКА В ПРАЗІ.

19. січня приїхав до Праги румунський міністр закорд. справ Ґіка. Його привитав мін. Бенеш і дипл. корпус.

—o—

СПОРТ.

Виділ С. Т. „Україна"

пригадує всім членам Т-ва, що звичайні загальні збори відбудуться дня 24. січня в год. 11. передпол. в салі „Української Бесіди" при вул. Рутовського 22. І. пов.

Україна—Чорні.

Перші цьогорічні змагання в гаківці України з Чорними відбудуться в середу 20. ц. м. в год. 20.30 на ЛТЛ. (при вул. Пелчинській).

Льондон. Канада-Англія 7:0.

Гаківка.

Львів. Лехія-Україна 0:0. Суддя Франковський. Глядачів ок. 300. Гра на низькому рівні.

НОВИНКИ

— **Українська робітня футер Юліяна Глушевського, Львів, вул. Коперника 16. II. пов. Тел. 54-46.** 792—1

— **Першорядна українська фризієрня** Т. Кутковського, Львів, вул. Бляхарська 11, тел. 93—21. 1070 12-7

— **На українському матуральному курсі** для гімназійних екстернів при вул. Театинській ч. 10 **„ЗНАННЯ"**, признаному Кураторією (5. січня 1932. Ч. II. 13984/31) розпочинається з днем 1. лютого також наука для тих, що бажають приступити до іспиту зрілости в осіннім речинці, або пізніше. 1239 1-2

— **Конфіската „Діла".** Попереднє (12) число „Діла" сконфіскувала цензура за пять уривків та закінчення передовиці „Право та справедливість". Це перша конфіската „Діла" у цьому році.

— **Німецькі слова в українській мові.** У „Прагер Прессе" з дня 14-го ц. м. находимо фейлетон підписаний М. Г. п. з. „Німецькі елементи в українській мові". Є це справоздання з книжки Д. Шелудька під таким-же заголовком, що вийшла як І-ий том „Збірника комісії для дослідження історії української мови" в Києві в „Укр. Академії Наук". Цей словник має 780 слів; більшість німецьких слів прийшла до нашої мови в ділянці промислу та торгівлі (ковалі, будівничі, столярі, ткачі, шевці, пивовари, кравці, мельники). Чимала низка слів є з природознавства, війська та мистецтва.

— **Стаття про національні меншини в Польщі** У льондонському часописі „Ді Ню Лідер" (Новий провідник) находимо статтю в числі з дня 11. грудня 1931 про становище національних меншин у Польщі. Стаття написана спеціяльним кореспондентом, що вернувся з Польщі.

— **З українського життя в Чехословаччині.** У вівторок, 19. січня 1932 р. відбулося 233 засідання Українського Історично-Фільольоґічного Т-ва у Празі з таким порядком викладів: 1. проф. д-р Огієнко: „Розріжнення памяток українських від білоруських". 2. проф. Дорошенко: „Із наукової діяльности В. Рубана". — 9. січня ц. р. відбулася у Празі вечірка з ялинкою для бідної дітвори з української реформованої гімназії у Жевніцах біля Праги. Ялинку влаштувала Українська Національна Жіноча Рада при допомозі громадянства. 280 чк., які залишилися, віддала комітетові допомоги при гімназії у Жевніцах.

— **Три українці з ЧСР — доставлені до Станиславова?** „Львовскі Експрес Вечорни" повідомляє, що трьох студентів, арештованих недавно на стації Жілін у Чехословаччині під замітом нападу на почтовий віз під Печеніжином, чеська влада видала польській, та, що мають їх на припоручення варшавської команди поліції доставити до Станиславова.

— **Ще про справу Горгонової.** Вістка про припинення слідства проти Заремби виявилася передчасною, воно потреває до середи. Щойно в суботу слідчий суддя передасть висліди слідства

Куток мови.

„Зиз", ч. 2. „не випадає" (поль.) у значінні „не лицює", „не личить" (можна казати „випадає мені з діравої кишені", „випало (трапилося) мені бути у гостях"); „думав я над тим, длячого" (поль.) зам. чому; „впрост" (поль.) зам. просто, безпосередньо, відразу.

„Час", ч. 12. „посвятитися (поль.) справам своєї країни" зам. жертвуватися, присвятить увагу; „здобутися (поль.) на захоплення" зам. спромогтися; „не віднесе (поль.) успіху" зам. не матиме; „недавнощо заложив у Берліні" зам. недавно.

проти Заремби — прокураторові, а щойно на другий тиждень вирішить прокуратура справу Заремби. В неділю вперше Заремба бачився зі своїм сином. Передати справу Горгонової звичайному судові поручило м-ство справедливости.

— Із краєвої хроніки. У Перемишлі відкрили виставу зразків краєвого промислу. — 2 вагони нафтової ропи постачає кожного дня недавно доверчений до 1670 м. глибини шиб „Уніон ІІІ." у Бориславі. — У Борщеві урухомили електрівню. — Від 8—4 роки тюрми присудив суд у Замості кільком мешканцям Коморова за підробування 100-золотівок. — Два роки тюрми відбуде б. комісар Каси Хорих у Пинську (Поліссі) за крадіж, зловживання та хабарництво.

— Знайшли рад в Австрії? Біля залізничої стації Нойгавз—Нідер-Вальдкірхен робітники відкрили радоносну руду. На місце виїхали знавці, щоби перевірити вістку про знахідку. Годиться зазначити, що один грам раду коштує 200.000 шилінгів.

— Зєдинені Держави Америки в сумних числах. Відомий у Ню-Йорку соціольог д-р Бернгарт мав виклад у Т-ві Наук і назвав Зєдинені Держави країною злочинців. Числом злочинів стоїть Шікаго щойно на 80 місці з черги, Ню-Йорк на 78. У Мемфісі та Тенесі на 100.000 мешканців було 58,7 убивств; у Ню-Йорку 7,1; у Шікаго 14,4; в Атлянті 52,6; у Лексінтоні 52,4. На 30 міст з найбільшим числом злочинів ні одно не лежить на сході, 1 на заході, 5 в середущих стейтах, 24 на полудні. Перевага злочинів у полудневих стейтах повстає серед муринських мешканців. Меншу ролю грає тут раса, більшу грамотність: у Бірміггемі зменшилися злочини разом зі зменшенням неграмотности.

— Танок, пімста, самогубство. Американські щоденники розмазують широко сензаційну історію Амадея Педраци з Панами. Педраца був пристрасним танцюристом у батьківському місті Веракаас. Ця прикмета дала йому змогу стати дон Жуаном. Одначе місцеві священики почували за собою більшу силу, як еспанські з часів дон Жуана Теноріо та заборонили всім дівчатам Веракаас танцювати з Амадеєм. Справді на кількох забавах дівчата відмовляли йому, коли прохав їх у танок. Педраца постановив помститися. Прийшов на прилюдну забаву та прохав до танку сестру одного з тих священиків, що проголосили заборону. Коли вона відмовлялася, Педраца з револьвером у руках, побіг до хати її брата. За ним юрбою побігли всі учасники забави та бачили, як Педраца поранив важко священика кількома стрілами. Перед пімстою юрби вдалося Педраці втекти в гори. За кілька днів він пішов у місто з великим динамітним набоєм, щоби докінчити пімсту. Його пізнали два знайомі, юрба людей окружила його та погрожувала. Коли не мав уже виглядів на ратунок, підпалив динамітний набій: згинув розшматований...

З театру.

Театр Ріжнородностей: „РОКСІ", комедія на 3 дії.

Коли театральна публика в Европі йде на американську песу, то сподіється побачити на сцені або кількох міліонерів, заплутаних у головокружні біржеві спекуляції, або бандитів (обовязково бодай один пачкар алькоголю!), яких караюча справедливість у постаті дотепного детектива саджає до холодної. В усякому разі трудно навіть уявити собі, щоб в американській песі акція і психольогічні пертурбації не вертілися довкола гроша і злочину... Цей примітивний погляд, витворений 2—3ма американськими песами, які пересічний глядач мав нагоду оглядати, зазнає приємного розчарування на песі „Роксі".

Це мила погідна комедія, з неглибокими, а проте веселими дотепами, без надміру перцю, яким так залюбки частує французька комедія і фарса й усі, що її наслідують, — та з акцією, в якій нема нічого сензаційного, та яка проте глядача цікавить і не дозволяє йому нудьгувати. Американська родина, яку бачимо на сцені, це звичайненька собі дрібноміщанська (або, висловом Запольської „колтунська") родина, з тираном-мамою, добрягою-батьком і двома доньками, з яких одна вдалася у маму й друга у батька. Є теж — в міру — любов і — в міру — сентимент і є — згідно з американським принципом „геппі енд", в якому дві молоді пари находять себе, як собі цього бажали, та приборкана жінка — гостуруха підлається владі чоловіка, в якому прокинулася енергія. Трошки все це виходить, як „деус екс махіна", але розбавлена публика приймає уже й ці трохи штучні й натягані додатки без ремствування.

Центральна пара „героїв", дівчина Роксі й предмет її зітхань, себто п-ні Софія Барвінська й п. Ходецький, грали по-мистецьки, слушно збіраючи оплески при відкритій сцені. Іншим виконавцям можнаб закинути хіба, що в ІІІ. дії таки пішли по „лінії найлекшого спротиву" і почали шаржувати. Забагато теж на сцені крику.

Цією виставою розпочав новий директор львівських міських театрів свою діяльність. Початок добрий. **(ік).**

З судової салі.

Засуд конскрипційного комісаря.

У ч. 284 „Діла" з 18 грудня 1931 була поміщена передовиця посла д-ра Ст. Барана під наголовком „Конскрипція й конскрипційні засоби", в котрій цензура сконфіскувала кілька менших місць, а при кінці цілий великий уступ, якого зміст тимсамим читачам „Діла" незнаний.

Цей якраз сконфіскований зміст останнього уступу передовиці д-ра Ст. Барана був предметом карно-судової розправи, котра відбулася в городському суді в Тернополі в середу дня 13 січня 1932 р. Сказано там, що конскрипційний комісар в Дітківцях, пов. Тернопіль, Ян Пйонтек з Ігровиці, тернопільського повіту, побив до крови Анну Ремез, селянку з Дітковець у часі, коли як комісар переводив конскрипцію в Дітківцях 11 грудня 1931 р. Анна Ремез зажадала від згаданого Пйонтка, що прийшов до неї до хати в урядовому характері конскрипційного комісаря, двомовного аркуша А і впису її у відповідній рубриці як українку. У відповідь на це законно оправдане домагання, висказане в додатку у чемний спосіб, конскрипційний комісар Пйонтек ударив Анну Ремез кулаком між очі, а відтак довший час бив її кулаками по лиці і по голові, викрикуючи при тім, що він таких аркушів не дасть, бо тут нема ніякої України і ніяких українців. У своїй ревности розбив жінці ніс, підбив очі та завдав кілька синяків на лиці. Двомовного аркуша не дав і виповнив його сам, як хотів. Збита і окровавлена Анна Ремез чотири милі їхала в ночі до Тернополя, де оглянув її лікар д-р Іван Яворський і видав на письмі лікарське свідоцтво, в якім описані поодинокі сліди побоїв, які скваліфіковано як легке ушкодження тіла себто переступ з § 411 австрійського карного закону і справа опинилася у карному суді.

Розправу перевів дня 13 січня п. р. городський судля д-р Чирський (поляк). Переслухав пошкодовану Анну Ремез і вона під присягою ствердила все те, що вище наведено, як й обставини, серед яких побив її обвинувачений Пйонтек. Розправа в городському суді в Тернополі була очевидно публична і на ній в доказовому поступуванні відчитано також і лікарське оречення д-ра Яворського, котре в цілости сконфісковано в „Ділі" в передовиці д-ра Барана. Розправу замкнено і суддя д-р Чирський проголосив присуд, яким обвинуваченого Пйонтка признав винним переступу легкого ушкодження тіла з § 411 австр. кар. зак. через згадане вище побиття Анни Ремез і по думці цього параграфу засудив його на кару пятидневного арешту з заміною на 25 золотих гривни, на заплату пошкодованій 20 зол. за біль, і врешті на заплату пошкодованій всіх процесових коштів. Пошкодовану заступав адв. д-р Якимчук.

Процес 42 українців у Дрогобичі.

20 ц. м. почнеться у Дрогобичі процес 42 українських діячів, арештованих у дрогобицькому басейні під замітом політичних злочинів. Відповідатимуть вони з пар. 289 і 305. Розправою керуватиме д-р Чирек.

—о—

Ціни набілу у Львові.

„Маслосоюз" платив кооперативам дня 18. І. 1932 р. за масло експортове та десерове пріма 3·20 зол., за літру молока 19—20 сот., літру сметани 1·10 зол., копу яєць 5·60—5·70 зол.

—о—

За редакцію відповідає Олександер Костик. Видає Видавнича Спілка „Діло". З друкарні Вид. Спілки „Діло". Львів, Ринок 10.